

הליכות עולם לוי

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

(חבקות ג' ו')

פרשת ויגש

זמן רית	צאת השבת	חלוקת נרות לחג	לוח אור החיים
17:48	17:15	16:23*	י-ם
17:44	17:13	16:22	ת"א
17:43	17:13	16:21	חיפה
17:48	17:16	16:24	ב"ש

* לנוהגים 40 דק: 16:03

שנאת האומות שמירת היהדות

שקשה על דבריו ממה שנאמר בתורה (מ"ו כ"ו) **כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיִם יִצְאֵי יָרְכוּ מִלְּבַד נָשִׂי בְנֵי יַעֲקֹב כָּל נֶפֶשׁ שְׂשִׁים וְשֵׁשׁ**, ומתבאר מדברי רש"י (שם ובפרק ל"ז פס' ל"ה) שאותם נשים היו כנעניות, שכן אם היו בנות יעקב היו נמנות במנין בני יעקב, וגם לדעת מי שאומר שהשבטים היו נשואים לתאומותיהן, אותם התאומות מתו ונשארו אחרות מבנות כנען, וא"כ מה יעזור שירדו איתם למצרים בכדי שלא יטמעו בכנענים, והלא בניהם באו מן הכנעניות ואת הכנעניות הם מביאים איתם למצרים.

ובאמת שמצאנו להיפך ממש מדברי הספורנו בפירושו הש"ך (שם) שמפרש וז"ל: **שהיה ירא יעקב שמא יטמעו בניו עם המצרים ויתערבו עמהם וישאו נשים מהם וילמדו לשונם**, כמו שהיה בבבל שנאמר (נחמיה י"ג, כ"ד) **חצים מדבר אשדודית ואינם מכירים לדבר יהודית ונשארו נשים נכריות ולא יהיה להם גאולה**, לזה הבטיחו הקב"ה ואמר לו אנכי ארד עמך מצרימה, כמו שביירידה אני נכנס עמהם במנין שהיו שבעים חסר אחד עד שנכנס הקב"ה עמהם והשלים מנין שבעים, ולזה נתיחסו הזכרים בשמותם שאמר ואלה שמות בני ישראל ועלו למנין ששים ותשע והקב"ה השלים מנין שבעים, יש לו בהם צורך. עכ"ל. ומדבריו נלמד שאדרבה במצרים פחד יעקב להיטמעות וה' אמר לו שישמור עליהם שלא יטמעו.

אבל נראה ליישב, שבאמת חששו של יעקב היה כאמור בדברי הש"ך מפני היטמעות בין המצרים, אבל הקב"ה הודיעו שאדרבה ההיפך הוא הנכון, אם ישארו בארץ ישראל יטמעו בין הכנענים, ואילו במצרים יהיו שמורים מכל תערובת מפני שנאת המצרים אליהם. ואולם אותה תערובת שנשאו להם נשים כנעניות לא היה בזה כל חשש, שכן השבטים בודאי גיירו אותם ולימדו אותם דרך ה', אבל החשש היה מבניהם שהם לא יטמעו בין הכנעניות וכבר לא יהיה מי שישמור ויגן על הרוחניות שלהם.

ואמנם כך או כך איך שנסביר לשני הפירושים אנו רואים שיש חשש גדול על בית ישראל שלא יטמעו בין הגוים שה"ו כבר לא יהיו ראויים שתשרה עליהם שכונה ולא יהיו ראויים לגאולה, אלא שהקב"ה שמר עליהם בהשניאו אותם על הגוים, ובוה יובן כל מטרת השנאה שהוריד הקב"ה לעולם לעם ישראל, הן אם זה עשו ששונא ליעקב, והן אם זה השנאה שירדה לאומות העולם בעת מתן תורה, שמפני כן נקרא ההר סיני מלשון שנאה (כמבואר בשבת פ"ט:), שבדאי כל המטרה ליצור חציצה בינינו לבין האומות, שלא נתקרב האחד לשני לא בדעות ולא במעשים, ואדרבה כמה שנתרחק מן האומות, האומות יאהבו אותנו כי כבר אין טעם שישנאו אותנו שהרי ממילא אנו מרוחקים מהם, אך כמה שנתקרב אליהם הם ישנאו אותנו.

אחים יקרים, למדנו טעם נכבד לשנאת האומות לנו מימות עולם, אולם נדע נאמנה שגם בימינו שכביכול כל האומות מתאחדות וקוראות לשלום בין כל העמים, אדרבה את עם ישראל שונאים, ובודאי שגם כאן אבן היסוד לכל שנאה זו, מפני שאנו מתקרבים לאומות במעשינו ובדעותינו, וכמה שנתרחק מהם נהיה שמורים יותר.

בפרשתנו אנו קוראים על התודעותו של יוסף אל האחים ופגישתו עם אביו יעקב אבינו ע"ה, והנה ממה שנאמר ליעקב (מ"ו ג') **אֵל תִּירָא מִרְדָּה מִצְרַיִם**, אנו למדים שיעקב היה ירא לרדת למצרים, ואע"פ שלא ראה את בנו היקר לו עשרים ושתים שנה, וכל אותם שנים התאבל עליו, מ"מ כעת הוא פוחד לרדת, וצריך להבין ממה ירא יעקב אבינו, וממה שהקב"ה אומר לו (שם ובפס' ד') **כִּי לִגְוֵי גְדוֹל אֲשִׁימָךְ שָׁם, אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרַיִם וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עִלְיָה וְיוֹסֵף יִשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ**. נראה שחשש מכמה דברים, האחד היכן תתקיים הבטחת הבורא שעם ישראל יהיה לגוי גדול, שבדרך כלל בגלות מתמעטים בין העמים, ועל כך אמר לו כי לגוי גדול אשימך שם. דבר נוסף ממנו חשש יעקב שבגלות יהיה בלי השגחת הבורא, וכמו שאמרו רבותינו (סוף כתובות) **כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה**, ועל כך משיב לו ה' **אנכי ארד עימך מצרימה**, וכמו שיחזקאל הנביא נתנבא בבבל, מפני שהתחיל נבואתו בארץ ישראל, גם אני לא אעזוב אותך. עוד חשש יעקב שישאר במצרים כל הזמן ויקבר שם, על כך אמר לו ה' **יתברך ואנכי אעלך גם עלו**, ולא תחשוב שלא תהיה שם בקשר עם יוסף, אלא יוסף ישים ידו על עיניך.

אלא שעדיין צריך להבין מי גילה ליעקב שכעת יורדים לגלות, אולי ירידתו הינה למשך זמן מסוים ולאחר מכן יעלה הוא ובניו חזרה לארץ, שאם נלמד מבקשתו של יוסף (מ"ה ט' וי') **רְדָה אֵלַי אֶל מִצְרָיִם, וְיִשְׁבֹּתָ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וְהִיִּית קְרוֹב אֵלַי אֶתָּה וּבְנֵיךָ וּבְנֵי בְנֵיךָ וְצִאֲנֶךָ וּבְקִרְיָךְ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ**, הלא מיד לאחר מכן ביאר יוסף את בקשתו (שם י"א) **כִּי עוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים רָעֵב פֶּן תִּנְרָשׁ אֶתָּה וּבְיָמֶיךָ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ**, וא"כ כל בקשתו של יוסף הינה לחמש שנים בלבד עד שיגמר הרעב, ואז יוכלו לחזור לארצם ולביתם. וחזן מזה יעקב גם לא היה חייב להשמע ליוסף ויכול היה לבוא רק לביקור להפיג את געגועיו לבנו יקירו, ובעת הצורך היה שולח את בניו להביא אוכל מצרים, וכמו שבאמת עשו עד שהתגלה יוסף לאחיו, ומדוע א"כ יעקב יורד בהרגשה שזו ירידה עד סוף חייו, ולא רק לו אלא גם לבניו אחריו.

והנה ביארו המפרשים שיעקב ידע שכעת הוא מתחיל את הגלות, וכמו שנאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, וכעת יעקב אבינו מבין למפרע שכל החלומות היו אמת ולכולם מטרה אחת להוריד את יעקב ובניו לגלות מצרים וכמו שביארו רבותינו על הפסוק (בראשית ל"ז י"ד) **וַיִּשְׁלַחְהוּ מִצְרַיִם חֶבְרֹן**, והבא ברש"י וז"ל: **מצעה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון**, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים כי גר יהיה זרעך. עכ"ל.

ואמנם הספורנו (מ"ו ג') מפרש: **אני הוא שאמרת לאביך אל תרד מצרימה אני הוא שאומר אליך אל תירא מרדה מצרימה אתה**, וזה כי לגוי גדול אשימך שם, כי אמנם אם היו בניך יושבים פה היו מתחתנים בכנענים ומתערבים עמהם, אבל במצרים לא יקרה זה כי לא יוכלון המצרים לאכול את העברים לחם כאמרם רז"ל **ויהי שם לגוי מלמד שהיו מצויינים שם**. עכ"ל. ונמצא שלדבריו ישנה סיבה אחרת לירידתם למצרים והיא לשמור על האומה הישראלית בטרתה מבלי תערובת עם זר איתה. אלא

לוח ניסן
 מחסות
 מסכים ויזומים
 לבתי כנסת וישיבות
 077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

הצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואתר, הי' ישמרו ויצילם מכל צרה ופגע.

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות למוצאי שבת (סעודה רביעית)

פ. כתב בספר כף החיים (סי' ש' סוף אות ב') שגם הנשים צריכות לאכול סעודה רביעית, שכל הטעמים שנאמרו באיש תקפים ונכונים גם באישה, שגם היא צריכה ללוות את המלך, וגם לה יש עצם הנסכו שנהנה דוקא מאכילת שבת ולא מאכילת שאר ימים, וגם היא מושכת בסעודותיה אור קדושת תוספת שבת לכל סעודות החול. וכן העלה בשו"ת יבי"א (שם). ועוד כתב בכף החיים (שם אות ד') בשם ספר דברי יצחק (אות ס"א) ששמע בשם הרב אלימלך מליז'נסק זצוק"ל, שסגולה לנשים שלא יתקשו בלידתן הוא שיאכלו בכל מוצאי שבת קודש איזה דבר לשם מצות סעודת מלוה מלכה. וכן הוא בספר טעמי המנהגים (דף סג ע"ב). [ובאמת שהיא סגולה בדוקה ומנוסה, שמי שהקפידה על סעודה רביעית בימי הריונה זכתה ללידה קלה, ולא עוד אלא אפילו מי שקיבלה על עצמה בסוף הריונה להקפיד על סעודה רביעית זכתה ללידה קלה].

פא. כתב הב"ח (ש"ש ויצא אות כ"ז) וז"ל: וכל מי שאינו מקיים סעודה רביעית נחשב לו כאילו לא קיים סעודה שלישית לכבוד שבת, שאז נחשב לו שאכלה בשביל סעודת הלילה, שכל אדם דרכו כל לילה לאכול ואין זה לכבוד שבת. עכ"ל. [ומקור דבריו הינם מהחדש לאלפים (סי' ש' אות ב'), ושם כתב כן בשם הזוהר הקדוש, ואולם בהגהותי לחסד לאלפים (חסדי דוד אשר הוצאנו בס"ד מצורך לספר חסד לאלפים בשנת תשס"ה), הערנו שאין לשון כזו בזוהר הקדוש, ויותר מכך לא מוזכר כלל סעודה רביעית בכל הזוהר הקדוש, ואולם אחר זמן ראיתי שמקור דבריו הוא מהספר חסד לאברהם (מעין ב' נהר מ"ט) שכתב וז"ל: ודע שצריך לתקן סעודה למוצאי שבת אחר ההבדלה, וצריך לערוך שלחנו יפה שצריך לכבד נפש יתירה בהליכתה כמו בביאתה, ומי שלא סעד במוצאי שבת כאילו לא קיים מצות סעודה שלישית, ועוד שממנה נהנה העצם שנקרא לוח כנודע. עכ"ל. הרי שגם הוא לא כתב כן בשם הזוהר, מ"מ בודאי דהחדש לאלפים לקח דבריו ממנו, והציון להזוהר הוא טעות. (או שבמכוון כתב כן כדי שיקבלו דבריו, וה' הוידע). ומ"מ בדבריהם לא מבואר הטעם מדוע אינו יוצא ידי חובת סעודה רביעית, אולם רבנו הגרי"ח נתן טעם לדבר מפני שכל אדם דרכו כל לילה לאכול ואין זה לכבוד שבת].

פב. ומ"מ אין דברים אלו מוכרחים, שכיון שהאדם כיבד בפועל את השבת ואכל לכבודה סעודה שלישית, מדוע לא יחשב לו סעודה שלישית, ומה גם שפעמים רבות הוא מצער עצמו בכדי לאכול סעודה שלישית, ומה שטען שכל אדם דרכו לאכול בלילה, דוקא בלילה אבל לא קודם השקיעה וכ"ש אחר כמה שעות מאכילת החמין של הבוקר שנמשך בדרך כלל קרוב עד לחצות היום ואף יותר, ובודאי שכל אכילתו היא לשם מצוה בלבד. וכ"ש בזמננו שישנם הרבה אנשים שאינם אוכלים כלל בלילה. [ועוד שלפי טענה זו א"כ נאמר כן גם לגבי סעודה ראשונה ושניה, שהרי סעודה ראשונה נאכלת בלילה וכל אדם אוכלה אחר שכל היום כמעט לא אכל, וא"כ בודאי שאוכלה כמו בכל יום. וכן לגבי סעודה שניה הרי כל אדם אוכל בבוקר, האם נאמר שכיון שכל אדם דרכו לאכול אין זה נחשב לכבוד שבת, אלא בודאי מפני שמכוין לכבוד שבת נחשב לכבוד שבת, ומה גם איכות האכילה היא שונה שבכל יום אינו אוכל אותה כמות ואותם מאכלים, וא"כ גם לגבי סעודה שלישית הדין כן, שהאדם מקפיד לאכול דגים בד"כ, ואין זה ארוחת קבע שלו בכל לילה, ומה גם שמוסיפים סלאטיים וישם שאוכלים גם בשר, ובודאי שכמות אכילתם הינה הרבה יותר מכל לילה, א"כ הגם שאינו אוכל סעודה רביעית, על סעודה שלישית שאכל יקבל שכרה מושלם. וכן מוכרחים אני לומר לכל אלה הסוכרים שסעודה רביעית אינה חובה כלל, שבודאי שסעודה שלישית אינה תלויה כלל בסעודה רביעית. וגם לאלו הסוכרים שיוצא במזונות ופירות בסעודה רביעית, א"כ עיקר אכילת הלילה שלו היא בסעודה שלישית, ובודאי שאפילו לא אכלם אי אפשר לומר שאינו יוצא ידי חובת סעודה שלישית. וכן נראה מדברי כל הפוסקים שלא הביאו דברים אלו]. וכן עיקר שסעודה שלישית אינה תלויה כלל בסעודה רביעית, אך מ"מ בודאי שישתדל כל אדם לעשות סעודה רביעית כראוי וכהלכה, ויזכה לכל הסגולות הנאמרות בה.

עז. אמרו רבותינו (שבת קי"ט:) לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת אף על פי שאינו צריך אלא לכזית, ופירש רש"י: שגם סעודה זו משום כבוד שבת, ללוות ביציאתו דרך כבוד, כאדם המלוה את המלך בצאתו מן העיר. עכ"ל. וכעין זה פירש הרמב"ם (פ"ל מהלכות שבת ה"ה), שהוא בכדי לכבדו ביציאתו. וכ"כ הטור והשו"ע (סי' ש'), כדי ללוות את השבת. ובבית יוסף (סי' ש') הביא דברי שבולי הלקט (סי' ק"ל) שכתב: משל שמלוין את המלך ביציאתו כשם שמלוין אותו בכניסתו, ובסודרים מפרש אבר יש באדם ונסכו שמו ואינו נהנה באכילה אלא במוצאי שבת. עכ"ל.

עה. וכתב רבנו האר"י (שער הכוונות דף ס ע"ג) שע"י סעודה רביעית אנו מושכים אור קדושת סעודות שבת לכל סעודות ימי החול. ע"כ. ובפרי עץ חיים (שער השבת פרק י"ז) כתב: ואחר הבדלת מוצאי שבת, יסדר ב' ככרות, ולא ינקוט בידים אלא אחת, ויאמר דא היא סעודתא דדוד מלכא, ובזכותו ניצול מחיבוט הקבר. עכ"ל. [והאחרונים הביאו דבריו, שכן כתב החיד"א (בספר מורה באצבע אות קס"ד): סעודה רביעית אחר הבדלה פליאה נשגבה, ומצלת מחיבוט הקבר, וכ"כ הב"ח (ש"ש ויצא אות כ"ז), ובכף החיים (סוף סי' ש' אות ה'). וכן כתב בספר כנפי יונה להרמ"ע מפאנו (חלק ב' סי' ג'), הובאו דבריו בשו"ת יבי"א (ח"י סי' ל"ג), אלא שכתב ובזכותה ניצול מחיבוט הקבר והיינו הסעודה, ואילו הפרי עץ חיים כתב בזכותו והיינו דוד המלך, ונראה שכונתם אחת, שעל ידי שאוכל סעודה זו מעורר את זכותו של דוד המלך ע"ה, והוא מצילו מחיבוט הקבר. ומ"מ דע שרבנו האר"י בשער הכוונות לא כתב זאת, ואדרבה ממה שכתב בהמשך (דף סב ע"א) מוכח שרק הנפטר נקבר ביום ששי אחר שעה חמישית ניצול מחיבוט הקבר, וכבר הערנו כעין זאת בהליכות לתפלת שחרית של יום חול (הלכה ק"א) לענין הזכרת שמו של האדם בפסוק, ועוד שבספר פרי עץ חיים הובא דבר זה מהחברים שכידוע מהרח"ו לא סמך על כל דבריהם]. ולכאורה נראה שכל הסגולה בסעודה רביעית היא דוקא במי שמענג עצמו בסעודה זו, וכמו שכתב הפע"ח (שו"ת) לגבי סעודה ראשונה שהמענג סעודה זו ניצול מחבלי משיח, וא"כ הוא הדין לסעודה רביעית, אך אינו מוכרח, ובפרט לפי המבואר בגמרא שאפילו בזכית לחם די בכך, ואפשר שגם הסגולות האמורות בסעודה זו יחולו על ראשו בזכית לחם, ובפרט שלפי הקושי השכר, ולרוב האנשים קשה מאוד לאכול סעודה רביעית במוצאי שבת.

עז. ומפשטות לשון הגמרא והרמב"ם והשו"ע נראה שצריך לאכול בסעודה רביעית לכל הפחות כזית לחם, וכן נראה מדברי רבנו האר"י [שקורא לה סעודה, ומחשיבה כחלק מסעודות שבת]. ואולם יש חולקים וסוברים שסעודה רביעית אינה חובה אלא מצוה [כן מוכח מסדר רב עמרם (דף ס), וכן נראה שהבין הרא"ש (פסחים סי' ס"י י"ז) את דבריו, וכן מבואר בריטב"א ובספר המכתם (סוכה כ"ז)]. ויש סוברים שאין חובה לעשותה בפת, ויכול לעשותה במזונות או בפירות (מ"א סי' ש'). והנכון הוא שלכתחילה ישתדל ברוב עז ותעצומות לעשות סעודה רביעית בפת, ואם אינו יכול יעשה במזונות (וכמו"ש החיד"א מורה באצבע אות קס"ה), ואם גם זה אינו יכול, יעשה בפירות (וכדברי המ"א הנוכח), וכמו שהעלה בשו"ת יבי"א (ח"י סי' ל"ג). וכל אדם יעשה בחכמה ויזמן לו לסעודה רביעית מאכל החביב עליו מאוד ובכך לא יפסיד סעודה רביעית. ובספר כף החיים (סי' ש' אות ד') הביא דברי היפה ללב (שם אות א') שמי שדוחק עצמו לאכול סעודה רביעית אף שקשה לו, ינצל שלא יצטרך לאכול או לשתות תרופות.

